

De Olson-correlatie

De *logic of collective action* is weer op ieders lip, zo niet om de „rise and decline” van het Romeinse rijk te verklaren dan wel de verschillen in economische groei tussen ontwikkelde landen 1). Dat de theorie van Olson universeel toepasbaar is heeft een zeer grote bekoring op vele lezers. Ieder kent belangen- en pressiegroepen uit de praktijk van alle dag („boeren”, „artsen”, „vakbonden” e.d.); ook de verschillen in groei (historisch of geografisch) spreken ieder duidelijk aan. Als je met deze twee ingrediënten veel duidelijk kunt maken van het sociale leven verdient dat alle lof.

Ik zal niet de laatste zijn die de fraaie samenhang tussen „pressiegroepen” en „groeivoet” bewondert, zowel verbaal als wat de statistiek betreft. Schrijft Olson immers niet: „All the statistical tests that have been reported are consistent with theory and almost all are statistically significant as well”. Helaas overdrijft hij m.i. als hij hieraan toevoegt: „In this complex, multi-causal world, it is hard to see how the data could have fitted the theory much better...” (blz. 117) en hij trekt beslist de verkeerde conclusie als hij verschillen in groeivoet verklaart uit activiteit van pressie-

groepen. Hij concludeert ten onrechte van correlatie tot causaliteit. Ik wil dit hier kort toelichten.

Stel men heeft ongeveer gelijk ontwikkelde landen. Ze vertonen sociale conflicten en dus zijn er pressiegroepen. Nu gaat, zo veronderstel ik verder, in het ene land in tegenstelling tot het andere land een oorzaak C werken die leidt tot sterke economische groei. Door deze groei krijgen bij gelijke verdelingsleutel alle personen meer. Men hoeft dus geen sterke herverdelingsactie te voeren om er persoonlijk beter van te worden. De verdelingsconflicten zijn dus wat minder en de pressiegroepen minder groot of minder actief.

Nu komt Olson langs. Hij kan zijn correlatie duidelijk tonen, maar wij weten dat hij niet tot causaliteit mag concluderen. Het is wel zo dat de hoge groeivoet samen gaat met lagere pressiegroepactiviteit (historisch gezien of bij vergelijking van de twee landen), maar beide zijn een gevolg van een derde factor, de echte oorzaak C.

Het is zo gezien geen wonder dat Olsons theorie zo universeel lijkt. Wat nl. op de achtergrond steeds speelt is het maatschappelijk verdelingsconflict. In dit conflict is het inderdaad logisch over te gaan tot

groepsactie als strijdmethode. Deze groepen worden eventueel groter en meer verstrengeld als de strijd om de verdeling heviger wordt. Dit zal zich vooral voordoen bij een natie waarvan de economie weinig „perspectief”, weinig „sociaal gevoel” en/of weinig groei kent. Voorbeelden leveren de landen die Olson bespreekt, en die worden gekenmerkt door grote klasseverschillen in het gewone leven (Engeland), rassenverschillen (Zuid-Afrika), of kastenverschillen (India).

Omgekeerd kan men verwachten dat in geval men zich meer sociaal opstelt („sociale Marktwirtschaft”) de conflicten minder zijn, of dat waar uitgebreid overleg plaatsvindt tussen de pressiegroepen (Zweden) of waar groei optreedt, de pressiegroepen minder inhalig en minder actief behoeven te zijn.

Groei en de typische activiteit van pressiegroepen zijn wel negatief gecorreleerd, maar niet causaal met elkaar verbonden. Olsons theorie is wat dit laatste betreft een elegant geformuleerde misvatting. Hij gaat hierbij ook voorbij aan het merkwaardige verschijnsel dat er soorten pressiegroepen zijn en dus ook diverse coalities onder hen. Zo is er volgens Naert een „groeilobby” en een „herverdelingslobby” 2). De vaak kleine „groeilobby” kan de politieke strijd winnen, de andere meer behoudende lobby kan dan in betekenis achteruitgaan (de verliezer verliest aanhang) en de groeipolitiek kan worden ingezet, waardoor ook weer na een zekere tijd een negatieve correlatie tussen groei en pressiegroepactiviteit op te merken zal zijn; deze dingen gaan wel samen, maar ze veroorzaken elkaar niet en dit heeft gevolgen voor de conclusies uit de beide boeken. Ik geloof met de heer Naert daarom ook niet in diverse researchlijnen op basis van Olson. Hij zal correlatie vinden maar niet de „bevestiging” van de theorie, en ook niet de „falsificatie” ervan, omdat het in wezen om een andere relatie gaat.

Het is bedenkelijk als een theorie universeel schijnt door het onaantastbare karakter ervan. De theorie is dan mogelijk niet „goed” geformuleerd. Ik geloof dat dit bij Olson het geval is. Het gaat eigenlijk om een ander proces en een andere relatie, nl. de wijze waarop men de maatschappelijke verdeling denkt te regelen en/of te veranderen, via groei of via directe herverdeling.

P.C. van den Noort*

* Hoogleraar Vakgroep Algemene Agrarische Economie aan de Landbouwhogeschool te Wageningen.

1) Mancur Olson, *The rise and decline of nations (Economic growth, stagflation and social rigidities)*, Yale University Press, 1982.

2) P. Naert, De politieke economie van pressiegroepen, *ESB*, 18 januari 1984.